Om Statsförfattningen och Krigsväsendet hos de fordna Svear och Göther.

Akademisk Afhandling,

som,

med Filosofiska Fakultetens samtycke

och under inseende af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att,

för Filosofiska Doktorsgraden,

offentligen försvaras

å Kongl. Akademien den 14 Junii 1832

af

ROBERT WOLLIN,

S. M. Adj.

X. St.

LUND, 1832,

tryckt i Akademiska Boktryckeriet.

lag och rätt uti häraderna och byarna. Hvar och en domare (häradshöfdinge) åtföljes af etthundrade bönder, hvilka både deltaga i lagskipningen och gifva vigt åt domareembetet 1). — Dessa Taciti underrättelser äro för bestämda och för omständliga, för att kunna göras misstänkta genom några lösa gissningar eller sceptiska betänkligheter. Härtill kommer ock, att i Alamannernas lagar förekommer följande stadgande: *conventus secundum antiquam consuetudinem fiat in omni centena* coram comite, aut suo misso, & coram *centenario*, d. ä. ting bör hållas, efter gammal sedvänja, uti hvarje hundari inför grefven eller den som företräder dess ställe, och inför centenarien (häradshöfdingen) 2). Åfven finnas trenne Alamanniska diplomer, uti hvilka talas om *Huntari*, hvilket uppenbarligen är detsamma, som Svearnas *hundari* 3). Om *centenæ*

---

1) Tacitus, p. anf. st. Cap. XII. — Jfr. Cap. XXXIX. angående Semnonernas *centum pagi*, och Cæsar, de bello Gallico. IV. 1. angående Sueuorum *centum pagi*.

2) Lex Alamannorum, Cap. XXXVI. §. 1., hos Lindenbrog, pag. 372.

3) Dessa diplomer äro ifrån åren 789. 847. 854., och kunna läsas i Neugarts Codex diplomaticus Alemanniæ & Burgundiæ Trans-Juranæ. Typis

tälas ock uti Frankernas gamla handlingar 4). Men ännu oftare omnämnas *centenarii* eller *centuriores*, hvilka tillsattes af bönderna 5).

San-Blasianis 1791. 4:o. Tom. I. pag. 96. 260. 289. N. 107. 318. 356.

4) Uti Chlotarii regis decret. (hos Bouquet, Recueil des Historiens des Gaules & de la France, A Paris 1739 seqq. Fol. Tom. IV. pag. 114.) förekommer: *in qua centena aliquid perierit*, och uti Ludovici pii capitul. I. a. 819. c. 10., *de vicina centena*. Jfr. ock citationerna hos Bring, p. anf. st. §. XVIII. pag. 130. not. *s*.

5) Lex Salica, Cap. 48. 63., hos Lindenbrog, pag. 335. 336. 342. — Lex Alamannorum XXVIII. 3. XXXVI. 1. — Lex Bajuvariorum, Tit. II. Cap. V. §. 1. dersammast. p. 405. — Lex Ripuar. Cap. L. §. 1. ders. pag. 459. — Chlodovici dipl. d. a. 496. hos Bouquet, IV. 615. — Childeberti decretum, Cap. 9., hos Baluzius, Capitularia Regum Francorum &c., Parisiis 1677. Fol. Tom. I. 17., och hos Bouquet, IV. 112. — Caroli M. Cap. I. a. 802. c. 13. — II. a. 805. c. 12. — I. a. 809. c. 22. — II. a. 809. c. 11. — I. a. 812. c. 3. 7. — III. a. 812. c. 4. — I. a. 813. c. 23. — II. a. 813. c. 5. — Ludovici pii dipl. d. a. 839. hos *Wiguleus* Hund *a Sulzemos*, Metropolis Salisburgensis. Cum diplomatibus — & notis Christiani Gewoldi. Ratisponæ 1719. Tom. II. Addit. Geweldi, pag. 10. — Många flera ställen skulle vi utan svårighet

Åfven den embetsmannen, som hos Anglo-saxerna kallades *tienheofod* eller decanus, och i Westergöthland *næmdarmaþer*, förekommer hos andra Germaniska folk under namn af *decanus*, *tunchinus* och *tunginus* 6).

Angående indelningen uti hundari kan ock jemföras det, som hos Saxo Grammaticus förekommer angående *centuriare exercïtum*, och att *exercitus centuriatim confluxit* 7).

---

kunna anföra. Men de redan citerade synas vara mer än tillräckliga för att bevisa, det indelningen uti *hundarer* hos de Germaniska folken är urgammal.

6) Lex Visigothorum, Lib. II. Tit. I. Cap. XXVI. — Lib. IX. Tit. II. Cap. I. III. IV. V. hos Lindenbrog, p. 25. 185. 186. 187. — På dessa ställen talas både om *thyuphadus*, *centenarius* och *decanus*. Der säges ock uttryckligen, att en thyuphadus har under sig flera centenarii, och en centenarius flera decani. — Se äfven Lex Salica, XLVI. XLVIII. LXIII. (hos Lindenbrog, pag. 334. 335. 342. — Lex Bajuuar. Tit. II. Cap. V. §. 1. pag. 405. — Caroli M. cap. III. a. 811. c. 4. — Caroli M. cap. de villis, c. 10. — Hincmari epist. IV. ad episcopos Franciæ, c. 15. — *Tunchinus* eller *Tunginus* synes vara en förvridning af det latinska ordet *Decanus*.

7) Saxo Grammaticus, pag. 17. 144. 145.

Det är slutligen högst osannolikt, att näst efter *familjen*, som öfverallt är första graden af sociala förbindelser, hundarit i Sviþiod och häradet i Gautland skall hafva varit den första. Den som har sig bekant, huru djupt *ättförhållandet* genomgick den gamla författningen, och att detta förhållande sträckte sig vida längre än till bondens familj, men dock ej så långt, att det omfattade etthundrade husfäder med deras hustrur och barn (ett hundari eller ett härad), skall finna vida sannolikare, att efter familjeförbindelsen har ättförhållandet eller ättförbindelsen varit den nästa 8), och att denna senare omfattat tio familjer, hvilka utgjort ett tolftungshundari eller tolftedelshärad. Men ett *stamförhållande* synes hafva förbundit tolftungarna uti hvarje hundari eller härad. En vidsträcktare stamförbindelse var emellan flera hundarer eller härader, hvilka tillhörde samma land och lagsaga. Vi antaga derföre, i enlighet med hvad som ofvanföre blifvit utredt, att *familjen* har öfverallt varit *första formen af sociala förbindelser*; men att i Norden *tolftungshundarit* eller *tolftungshäradet* varit den *andra*, *hundarit* eller *häradet* den *tredje* associationsgraden 9), *landet*

---

8) Se hvad ofvanföre blifvit sagdt om ättförhållandet, p. 12. och not., p. 52. i slutet och p. 53. i början.

9) Jfr Ebbe S. Bring, p. anf. st. pag. 91. 92., hvar-

och *lagsagan* (om icke ursprungligen, dock sedermera) den *fjerde*, och *staten* ändtligen den *sista*. Detta antagande, hvarföre vi uti det föregående anfört flera grunder, har åtminstone den fördelen, att det icke strider emot den med naturen öfverensstämmande och hela författningen genomgående enkelhet, som man är van att finna hos folk, hvilka ännu stå på en lägre grad af civilisation. Också kan detta vårt på facta grundade antagande icke vederläggas genom den intet sägande invändningen, att det möjligen kan hafva varit annorlunda.

Vi hafva nu talat om *landets allmänna indelning*. I nästa Kapitel skola vi söka att visa, på hvad sätt de särskildta landskaperna 10) uti

---

est antages, att hundarits och häradets indelning uti hälfter, tridjungar, fjerdungar, sjettungar och åttungar är vida yngre.

10) Om Sveriges fordna gränser, länder och tillhörigheter kan läsas LAGERBRING, p. anf. st. Del. I Cap. 7. p. 301—333. — Här märkes, att talesättet *Þangbrecca, Þengbrækka* eller *Þanbrika,* som förekommer i WGL. och ÖGL., ofta så förstås, att det skulle betyda *rikets gräns*. Hr. *Collin* och Hr. *Schlyter* (Glossarium till WGL. pag. 532. ordet *Þangbrækka*) förmena, att orden *bæra skiold ivir Þangbrækku* betyda infalla (egentligen genom skogen) i riket med väpnad

civilt och militäriskt afseende voro organiserade. Landskapernas olikhet i anseende till de-

---

hand. Derefter tillägga de: "H. v. orta est poëtica circumlocutione, qua veteres appellarunt arbores v. silvas *þang bræcku* (non *Þangbræcku*, ut refert Ih.) v. *jordar*, backens eller jordens tång: algam clivi v. terræ (vide *vidar heite*, in *Edda Island*. ed. a P. J. Resenio, Havn. 1665.), quæ duo vocabula, *þang* & *bræcku*, demum in unum sunt conflata. Non igitur h. v. denotat littus maris, ut crediderunt Stj., Locc., & Ver., nec pontem littoralem, ut in *Lex. Jur.* statuit Loccenius.' Emedlertid ser man utaf den förklaring de uti Glossarium till ÖGL. pag. 388. gifvit öfver ordet *Þanbrika*, att Hr. *Collin* och Hr. *Schlyter* numera sjelfve begynt ana, att deras förra förklaring är oriktig. Ty på sistnämnda ställe heter det: "*bæra skiold ivir þang ok Þanbrika*, d. ä. öfver sjöstranden eller genom skogen." — Men denna senare förklaring är icke lyckligare, än den förra. Jag har redan på ett annat ställe gifvit den riktiga förklaringen, neml. att talesättet *bæra skiold ivir þangbrecku* betyder, efter orden, *bära sköld öfver tingshögen*. Ty *þang* och *þeng* äro missskrifningar i stället för *þing*, och *brecka* betyder en hög. Således är *þingbrecka* detsamma som uti Niala Sagan kallas *lögberg* (Se Cap. VIII. p. 15. Cap. LVI. p. 86. LXXIV. p. 110. och fl. st.). Uti Egils Saga Cap. LXXXIV. förekommer ordet *þingbrecka* på icke mindre än tre ställen (nemligen 725. 727.),

ras belägenhet och naturliga beskaffenhet samt inbyggarnes härkomst gaf nemligen anledning

---

och har samma bemärkelse. Det förekommer ock uti Cap. LXXXV. p. 734. — Att alla skulle vid rättegångstingen infinna sig *vapenlösa*, se vi ock af Egils Saga, Cap. LVII. pag. 350., och Cap. LVIII. pag. 357. — *Đingbrecka* förekommer äfven hos ARNESEN, p. anf. st. pag. 101. 330. not. 198. pag. 343. 344. not. 205. — Jfr. dersammast. pag. 364. 365. 575. — STURLÈSON talar om *Þing-há*. Hakon Adalst. S. XXI. — Olof den Hel. S. CXII. CCIV., och om *Þingvöll*, dersammast. CXIX. CXXXIII. — *Lögberg* förekommer ders. CXXXIV. — *Đingbrecka* kallades hos Frankerna *Malberg* (målberg) och hos Skottarna *mons placiti*. Jfr. WIARDA, p. anf. st. pag. 181. — Visserligen förekommer uti RESÉNI Edda, under titeln *Skoogur*, att skog kallas markens man, strandgräs på siderna af bierget, m. m., och under titeln *widar heite*, att skogen kallas *thang Brecku*, jordens tång. Men, ehuru icke blott alliteration, utan äfven poëtiska formler icke äro sällsynta uti de gamla lagarna, så bör man dock ej inbilla sig, att det egentliga skaldspråket der brukas. T. ex. med samma skäl, som man uti lagarna kunde kallat skogen för þang brecku, skulle man kunnat i stället för svärd sagt *Odens eld*, och i stället för *sår: jernets fotspår*. Jfr RESENI Edda, *Sverda heite* och *saara heite*. — De öfriga oriktigheterna, som förekomma uti Hr. *Collins* och Hr. *Schlyters* förklaring öf-

till mycken olikhet uti de offentliga och enskilda institutionerna.

---

ver ordet *Þangbrecka*, kan Läsaren, med anledning af hvad här blifvit sagdt, sjelf rätta.